

KÖZÉPSZINTŰ ÉNEK-ZENE SZÓBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

Vizsgalap minta

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a részletes vizsgakövetelményeket figyelembe véve a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

A tételsor jellemzői

A tétel három altételből áll („A”, „B”, „C”). A vizsgázónak mindhárom altételből kell húznia egyet. Az altételsoroknak legalább 20 tételt kell tartalmazniuk. Az altételsornak a követelményrendszer minden témakörét (stílus körét) érintenie kell.

Az „A”, „B”, és „C” altételt nem kell egybeszerkeszteni. Az „A”, „B” és „C” altételekből a vizsgázó egyesével húz.

„A” altétel: egy népdal éneklése szöveggel (maximum két versszakkal), emlékezetből, valamint az énekelt népdal elemzése emlékezetből.

A feladat egy lehetséges megfogalmazása:

- Énekelje el a tételként kihúzott népdalt két versszakkal emlékezetből, kifejezően!
- Ismertesse a népdal jellemzőit, vagyis elemezze a dalt! Az elemzés terjedjen ki a dallamvonal, sorszerkezet, hangkészlet, hangnem, stílus ismertetésére! Az énekelt daltól függően a vizsgázó megemlítheti a történeti vonatkozásokat, a népszokásokhoz való kapcsolódást, a műzenei kötődést.

Az Ének-zene részletes vizsgakövetelmény Műjegyzékében meghatározott, tételként húzható néhány népdal egyedi vonásai:

- A bolhási kertek alatt / ütembeosztás; aszimmetrikus ritmus
- A Vidrócki híres nyája / népballadák jellemzése, feldolgozás: Kodály Zoltán: Mátrai képek
- Annyi bánat a szívemen / földrajzi vonatkozások
- Béreslegény jól megrakd a szekered / váltakozó ütem, kvintváltás
- Beteg asszony / sorok ütemszáma. 2 + 3 + 2 + 3; ütemmutató; a részleges kvintváltás különlegessége; műzenei feldolgozás
- Duna parton van egy malom / rokonság az előző dallal
- Elindultam szép hazámból / Bartók - Kodály: 20 magyar népdal (előadható zongorakísérettel)
- Este, este, de szerelmes kedd este / ütemmutató minden sorban 2/4, 3/4, 4/4; hangsora mixolíd
- Gyújtottam gyertyát / volta ritmus; népszokás: lakodalmi leánybúcsúztató
- Istenem, Istenem áraszd meg a vizet / népballada; rokona a Szivárvány havasán... népdal
- Körösfői kertek alatt / földrajzi vonatkozások
- Magos kösziklának / virágének, szövege lehetséges, hogy Balassitól való, Balassi - strófa: 667, 667, 667 szótagszám; a korai magyar líra és a népdal kapcsolata, földrajzi vonatkozások.

B” altétel: egy műdal éneklése a részletes vizsgakövetelményekben megjelölt szintek alapján, továbbá az énekelt anyaghoz kötődő zenei-, és általános művészettörténeti ismeretek kifejtése.

Az altételben szereplő műdalokat úgy kell kiválasztani, hogy azok a részletes követelményrendszerben szereplő valamennyi stíluskört érintsék. Az altételeknek a megfelelő formában kell tartalmazniuk a szükséges mellékleteket (a „B” altételben szereplő műdalok zongorakísérete megfelelő hangfekvésben, és tiszta kottakép a műelemzéshez).

A feladat egy lehetséges megfogalmazása:

- Énekelje el a tételként kihúzott műdalt emlékezetből / kottából kifejezően (az előadás módját a részletes követelmény határozza meg)!
- Ismertesse a műdalhoz kapcsolódó zenei jellemzőket, zenetörténeti vagy éppen társművészeti vonatkozásokat (pl. irodalom, képzőművészet, építészet, tánc, színház)!

Általános követelmények a felkészítés és a vizsga során

Éneklés

- pontos szövegejtés
- pontos ritmika
- intonációs biztonság

A zongorakíséretes dalok hangszeres kísérettel szólaljanak meg. A kíséretes művek hangfekvése az érettségiző diák hangterjedelmének megfelelő legyen. Vizsgacsoportonként szükséges segédeszköz: egy jól hangolt zongora, valamint a műdalok előadásához egy zongorakísérő tanár.

Műelemzés

- A mű ismertetéséhez a vizsgázó vázlatot, jegyzetet készít. Ennek segítségével oldja meg a „B” altétel második feladatát.
- A mű elemzéséhez használhatja a dal tiszta kottaképét.

„C” altétel: Lapról olvasás

- Egy periódus terjedelmű, modulációt nem tartalmazó bécsi klasszikus zenei idézet lapról olvasása szolmizálva 2#–2b-ig terjedő hangnemekben.

A szóbeli ének-zene érettségi vizsgatételek feladatai

Középszintű ének-zene szóbeli vizsgalap

„A” altételek

1. számú MINTA

„A” altétel: Népdaléneklés

A bolhási kertek alatt...

- Énekelje el emlékezetből a dalt szöveggel, két versszakkal!
- Ismertesse a népdal jellemzőit! (Szempontok: stílus, szerkezet, dallamvonal, hangnem, előadásmód, kialakulásának ideje, ritmikai érdekességek)

2. számú MINTA

„A” altétel: Népdaléneklés

A nagy bécsi kaszárnyára ...

- Énekelje el emlékezetből a dalt szöveggel, két versszakkal!
- Ismertesse a népdal jellemzőit! (Szempontok: dallamvonal, sorszerkezet, hangkészlet, hangnem, stílus, alkalmazkodó ritmus értelmezése)

3. számú MINTA

„A” altétel: Népdaléneklés

A Vidrócki híres nyája ...

- Énekelje el emlékezetből a dalt szöveggel, két versszakkal!
- Határozza meg műfaját és a népdal jellemzőit! (Szempontok: dallamvonal, sorszerkezet, hangkészlet, hangnem, stílus, előadásmód, történeti vonatkozások, műzenei vonatkozások)

4. számú MINTA

„A” altétel: Népdaléneklés

Annyi bánat a szívemen...

- Énekelje el emlékezetből a dalt szöveggel, két versszakkal!
- Ismertesse a népdal jellemzőit! (Szempontok: sorszerkezet, hangkészlet, hangnem, stílus, előadásmód)

Stb.

Középszintű ének-zene szóbeli vizsgalap

„B” altételek

1. számú MINTA

„B” altétel: Múdaléneklés

Ut queant laxis

- Énekelje el a dalt emlékezetből!
- Fejtse ki a dallamhoz tartozó zenetörténeti vonatkozásokat, beszéljen a dallam típusáról, keletkezésének körülményeiről, a korszakhoz társítható építészeti stílusról!

2. számú MINTA

„B” altétel: Múdaléneklés

Moniot d'Arras: Nyári ének

- Énekelje el emlékezetből szöveggel a dalt!
- Elemezze a dalt formai, ritmikai és előadásbeli szempontok alapján! Helyezze el az adott történelmi korban! Beszéljen a trubadúrköltészetről! Keressen társművészeti kapcsolatokat!

3. számú MINTA

„B” altétel: Múdaléneklés

Neidhardt v. R.: Májusi ének

- Énekelje el emlékezetből szöveggel a dalt!
- Elemezze a dalt formai, ritmikai és előadásbeli szempontok alapján! Helyezze el az adott történelmi korban! Keressen társművészeti kapcsolatokat!

4. számú MINTA

„B” tétel: Múdaléneklés

Tinódi Lantos Sebestyén: Egervár viadaljáról való ének

- Énekelje el emlékezetből a dalt, két versszakkal!
- Határozza meg a dal műfaji jellemzőit, beszéljen a dal szerzőjéről, történelmi szerepéről!

Stb.

Középszintű ének-zene szóbeli vizsgalap

„C” altételek

„C” altételek: Altételeként egy, a tanár által összeállított kottapélda az ének-zene részletes vizsgakövetelménynek megfelelően.

1. számú MINTA

„C” altétel: Lapról éneklés

- Énekelje el a kapott zenei anyagot!

Stb.

Középszintű ének-zene szóbeli vizsga értékelési útmutató

„A” altétel: Népdal éneklése és elemzése 15 pont

Feladat: Egy népdal éneklése emlékezetből, szöveggel, maximum két versszakkal
Az énekelt népdal elemzése emlékezetből

Az éneklési feladat megoldása akkor hibátlan, ha a vizsgázó a népdalt

- tiszta intonációval,
- hangterjedelmének megfelelő magasságban,
- pontos ritmusban,
- a dalnak megfelelő tempóban,
- érthető szövegmondással,
- biztos dallam- és szövegtudással adja elő.

A több versszakos népdalok esetében is csak két versszakot énekeljen a vizsgázó. A többletversszakokkal történő éneklésért külön pont nem adható. A vizsgázó hangkiadottságait külön nem pontozhatjuk.

„B” altétel: Egy műdal éneklése és a kapcsolódó ismeretek kifejtése 25 pont

Feladat: Műdal éneklése a vizsgakövetelmények meghatározása szerint
Az énekelt műdalhoz kapcsolódó ismeretek kifejtése

A műdaléneklés értékelésekor az előadásra vonatkozóan a népdaléneklésnél leírt szempontok érvényesek.

„C” altétel: Lapról olvasás 10 pont

Feladat: Egy periódus terjedelmű, modulációt nem tartalmazó bécsi klasszikus zenei idézet lapról olvasása szolmizálva 2 #–2b-ig terjedő hangnemekben.

A műdalénekléshez („B” altétel) kötődő zenei ismeretek kifejtése:

A vizsgafeladat nem terjed ki az énekelt dal részletes elemzésére. Lehetséges a dalhoz tartozó zenetörténeti kor általános bemutatása, mely során a vizsgázó utalhat a legjelentősebb zeneszerzőkre, azok főbb műveire, kiemelve az éppen énekelt dal szerzőjét és annak munkásságát. Szólhat a korszak tipikus műfajairól, formáiról, jellegzetes hangszereikről, az adott korra jellemző főbb zenei irányzatokról és a társművészeti kapcsolódásokról.

Például:

Egy bécsi klasszikus Haydn dal előadásánál beszéljen a vizsgázó a zenetörténeti korról, és a három legjelentősebb zeneszerző munkásságáról. Szóljon Joseph Haydn életútjának magyar vonatkozásairól, az Esterházy-szolgálatról. Az énekelt dal kapcsán megemlítheti annak formai érdekességeit (pl. a két periódusból álló zenei forma, a kéttagú dalforma kifejtése). Beszélhet Haydn "újításáról", az új műfajteremtésről (vonósnégyes, szimfónia), és a hagyományos műfaj, az oratórium megújításáról is. Szólhat a vizsgázó a kor építészeti, képzőművészeti és irodalmi alkotásairól, azok stilisztikai jellemzőiről is.

Egy romantikus dal éneklése során szót kell ejteni a korról mind társadalmi, mind zenetörténeti vonatkozásokban. Beszélni lehet a dal műfajáról, a dalciklusról, a műfaj legkiemelkedőbb romantikus mestereiről (F. Schubert, R. Schumann). Az énekelt dallal kapcsolatban említést tehet a dalban még esetlegesen előforduló klasszikus hagyományokról (egyszerűség, népdalszerűség, arányos, periodizáló forma, strófikus szerkezet), de feltétlen szólni kell a szöveg és zene romantikus kapcsolatáról, magáról a zenei szöveg alapjául szolgáló költeményről, valamint a zongorakíséret funkciójáról.

Bartók Béla: Concerto - a választott téma éneklése után illik beszélni magáról a szerzői életútról, Bartók 20. századi jelentőségéről. A mű során a barokk concerto bartóki utóéletéről, a klasszikus és népzenei hagyományok megjelenéséről, a mű szerkezetéről, felépítéséről, s arról, hogy miért tekinti a zeneirodalom ezt a művet a bartóki életmű összegzésének.

"C" altétel: Lapról olvasás

A feladat szerint a vizsgázónak egy periódus terjedelmű (maximum 8 ütem), modulációt nem tartalmazó klasszikus zenei idézetet kell első látásra szolmizálnia. A kapott kottakép nem lépheti túl a 2 # - 2b előjegyzési kört.

A "C" altétel értékelésének szempontjai:

Az énekelt részletet folyamatosan, tisztán, hibátlan dallammal, pontos ritmusban kell előadni. A lapról olvasásnál nem csökken a felelet értéke, ha a tanár adja meg a kezdőhangot. A kapott dallamot nem kötelező abszolút magasságban énekelni (kivéve a hangnévvel történő éneklés esetét). A hangadás vegye számításba a vizsgázó hangterjedelmét. A felelő saját belátása szerint választhatja meg éneklésének tempóját.

A lapról olvasás felkészüléséhez ajánlott szakirodalom:

- Kodály pedagógiai művei – Editio Musica, Bp 1945.
- Tegzes György: Hétfokú olvasógyakorlatok I. – II. - Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. 1995.
- J. S. Bach: Olvasókönyv szolmizálóknak – Editio Musica, Bp. 1945.
- Németh – Nógrádi - Pusker: Szolfézs antológia – Zenemű Kiadó Bp. 1984
- Zenei antológia (szerk. Kerényi Eszter) - Nemzeti Tk. Kiadó Rt. 1997.

Szakkifejezések (fogalomtár/kislexikon)

A fogalomtárban a két érettségi szint elkülönítése jól látható. A szójegyzék a leggyakrabban használt ének-zenei tankönyvekben szómagyarázatként vagy éppen új ismeretként előforduló fogalmakat tartalmazza. A felsorolt szakkifejezéseket a vizsgázó szaknyelvként kell hogy használja az érettségi alkalmával.

Bibliográfia a felkészítő tanár számára

A bibliográfia a tanári felkészítő munkát kívánja segíteni. Ajánlásunkban több témakörhöz is található értékes anyagokat, így az énekes és a zenetörténeti témakörökhöz egyaránt. Mindezek mellett a dallamírás és a hallásfejlesztés területein is elengedhetetlen ezen munkák ismerete, gyakori használata. A szakirodalmi ajánlások mellett külön figyelmet érdemel a hangtár, amely már a zenei könyvtárakban is hozzáférhető, s mind a tanár munkáját, mind az önálló, tanórán kívüli készülést is segíti a zenefelismerés témakörében.

A kiadók nevének rövidítései:

Zeneműkiadó: Zmk

Tankönyvkiadó: Tvk

Nemzeti Tankönyvkiadó: NTvk

Editio Musica Budapest: EMB

A dal mesterei I. – VIII szerk. Ádám Jenő EMB

A magyarországi nemzetiségek néprajza Magyar Néprajzi Társaság, Tkv, 1982

A zene világa Magyar Könyvklub Budapest, 2000

A zenetörténet antológiája szerk. Bartha Dénes: Zmk, 1974

Ács Zoltán: Nemzetiségek a történelmi Magyarországon, Kossuth Kiadó, 1996

Alan Blackwood: A világ zenéje, Origo Könyvek, Bp., 1994

Andrásfalvy Bertalan: Néprajzi ismeretek, Múzsák, 1982

Balassa - Gál: Operakalauz, Zmk, 1956

Balassa Iván: A határainkon túli magyarok néprajza, Gondolat, 1989

Barangolás a művészetek világában Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., 1999

Bárdos Lajos: Elemző írások a népzeneről I., Eötvös Kiadó 1994

Bárdos Lajos: Írások népzeneinkről, NTvk, 1994
 Bartók Béla: 27 két- és háromszólamú női- és gyermekkar Zmk, 1950
 Bodza Klára – Paksa Katalin – Vakler Anna: Magyar Népi Énekiskola I.-II,Tvk, 1992
 Böhm László: Zenei műszótár Zmk, 1961
 Brockhaus - Riemann: Zenei Lexikon I. - II. - III., Zmk, 1985
 Cesaro Orselli: A madrigál és a velencei iskola, Zmk,1986
 Darvas Gábor: A zene anatómiája, Zmk, 1974
 Darvas Gábor: Évezredek hangszerei Zmk, 1975
 Dobszay László: A gregorián zene kézikönyve, Zmk, 1993
 Dobszay László: A magyar dal könyve Zmk, 1994
 Dobszay László: Magyar zenetörténet Planétás Kiadó Budapest, 1998
 Eric Salzman: A 20. század zenéje, Zmk, 1980
 Ezer év kórusa szerk.: Forrai Miklós EMB
 Falvy Zoltán: A magyar zene története Ntvk, 1999
 Gelencsér Ágnes: Magyar népzenei alapismeretek, Calibra Kiadó, 1994
 Gonda János: A populáris zene antológiája, FPI, 1994
 Gonda János: Jazz, Zmk, 1982
 Gülke, P.: Szerzetesek, polgárok, trubadurok, EMB, 1990
 Hangszerek enciklopédiája Gemini Kiadó 1996
 Hegyi István: Világunk zeneoktatási öröksége - a zenetanítás enciklopédiája, JPTE Kiadó Iroda, Pécs, 1997
 John Henry Van Der Meer: Hangszerek, Zmk, 1988
 Joób Árpád: A magyar népzene rendszere és szelleme Kodály Zoltán 333 olvasógyakorlatában Kecskemét Kodály Intézet, 1996
 Kallós Zoltán: Balladák könyve, Magyar Helikon, 1973
 Kedves Tamás: Zeneesztétika, NTvk, 1997
 Zenei antológia szerk. Kerényi Eszter NTvk, 1997
 Kerényi György: Magyar énekes népszokások, Gondolat, 1982
 Kodály - Vargyas: A magyar népzene, EMB, 1994
 Kodály pedagógiai művei EMB
 Kodály Zoltán: Gyermek- és nőikarok EMB
 Kodály Zoltán: Visszatekintés I. - III., szerk. Bónis Ferenc, Zmk, 1974 és 1989
 Kósa László: A magyarországi nemzetiségek néprajzi kutatása 1945 – 74. Etnográfia 1975 Néprajzi Múzeum Zeneműtár
 Körber Tivadar: Zeneirodalom I-II. Műszaki Könyvkiadó Budapest 2000
 Kroó György - Kárpáti János: Muzsikáló zenetörténet I. - IV., Gondolat 1960 - 1964.
 Németh – Nógrádi - Pusker: Szolfézs antológia – Zmk. .Bp. 1984
 Oratóriumok Könyve Zmk, 1975
 Orfeusz Hangzó Zenetörténet Mágus Kiadó, 1999
 Öt évszázad kórusa szerk. Forrai Miklós EMB
 Paksa Katalin: Magyar népzene-történet, Balassi Kiadó, 1999
 Pándi Mariann: Hangversenykalauz Zmk, 1972
 Peter Gammond: Az opera, Kossuth Könyvkiadó, 1994
 Peter Gammond: Klasszikus zene - Képes enciklopédia, Kossuth Könyvkiadó, 1994
 Sárosi Bálint: Magyar népi hangszerek Tkvk, 1977
 Stéphane Gris: A hangszerek csodálatos világa Zmk, 1984
 Szabó Csaba: Hogyan tanítsuk korunk zenéjét?, Kriterion, Bukarest, 1977

Szabolcsi Bence: A magyar zenetörténet kézikönyve Zmk. Budapest, 1979
Rajeczky Benjámin: Mi a gregorián? Zmk. 1981
Till Géza: Opera - kézikönyv Zmk. 1967
Szabolcsi Bence-Tóth Aladár: Zenei lexikon I-III Zmk 1965
Tarján Tibor: Fölnevelő hagyomány, Magyar Médiapedagógiai Műhely Bp. 1995
Tátrai Zsuzsa – Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások Planétás Kiadó 1997
Tegzes György: Hétfokú olvasó gyakorlatok I. – II. NTVk.
Varga Marianna: Néprajz mindenkinek - magyar népviseletek Tkvk. 1982
Vargyas Lajos: A magyarság népzeneje Zmk. 1981
Yehudi Menuhin - Curtis W. Davis: Az ember zenéje Zmk. 1981
Dallamdiktálási feladatgyűjtemények, zeneelméleti pedagógiai munkák

Bibliográfia a diák számára

A jegyzék a vizsgára készülő diákok önálló ismeretszerzési és ismeretfeldolgozási, könyvtárhasználati munkáját kívánja segíteni. Természetesen az önálló szakkönyvhasználat nemcsak a vizsgára készüléssel kezdődik.

Ács Zoltán: Nemzetiségek a történelmi Magyarországon, Kossuth Kiadó, 1996
Alan Blackwood: A világ zenéje, Origo Könyvek, Bp., 1994
Balassa - Gál: Operakalauz, Zmk, 1956
Balassa Iván: A határainkon túli magyarok néprajza, Gondolat, 1989
Barangolás a művészetek világában Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., 1999
Böhm László: Zenei műszótár Zmk, 1961
Brockhaus - Riemann: Zenei Lexikon I. - II. - III., Zmk, 1985
Cesaro Orselli: A madrigál és a velencei iskola, Zmk, 1986
Darvas Gábor: A zene anatómiája, Zmk, 1974
Darvas Gábor: Évezredek hangszerei Zmk, 1975
Falvy Zoltán: A magyar zene története NTVk, 1999
Gelencsér Ágnes: Magyar népzenei alapismeretek, Calibra Kiadó, 1994
Hangszerek enciklopédiája Gemini Kiadó 1996
John Henry Van Der Meer: Hangszerek, Zmk, 1988
Kerényi György: Magyar énekes népszokások, Gondolat, 1982
Kodály - Vargyas: A magyar népzene, EMB, 1994
Körber Tivadar: Zeneirodalom I-II. Műszaki Könyvkiadó Budapest 2000
Oratóriumok Könyve Zmk, 1975
Orfeusz Hangzó Zenetörténet Mágus Kiadó, 1999
Pándi Mariann: Hangversenykalauz Zmk, 1972
Peter Gammond: Az opera, Kossuth Könyvkiadó, 1994
Peter Gammond: Klasszikus zene - Képes enciklopédia, Kossuth Könyvkiadó, 1994
Sárosi Bálint: Magyar népi hangszerek Tkvk, 1977
Stéphane Gris: A hangszerek csodálatos világa Zmk, 1984
Till Géza: Opera - kézikönyv Zmk. 1967
Szabolcsi Bence-Tóth Aladár: Zenei lexikon I-III Zmk 1965
Tátrai Zsuzsa – Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások, Planétás Kiadó 1997
Varga Marianna: Néprajz mindenkinek - magyar népviseletek Tkvk. 1982